

Onderzoeksresultaten:

Zomer zonder zorg? Schaarste zorgpersoneel in de zomerperiode

Juni 2023

Samenvatting

Verpleging en verzorging wordt de komende zomerperiode afgeschaald doordat het schaarse personeel op vakantie gaat. Bijna de helft van de mantelzorgers die zorgen voor iemand die verpleging of verzorging krijgt in de thuissituatie, heeft hiermee te maken. Voor de mantelzorgers betekent dit dat zij zich genoodzaakt voelen de zorg van de thuiszorg over te nemen (87%) en meer gevoelens van ongerustheid, vooral bij de mantelzorgers die op afstand van de zorgvrager wonen (68%). Op zich is dit geen nieuw gegeven, ook in 2019 bleek de zorg gedurende de vakantieperiode niet de hoeveelheid verpleging en verzorging volgens indicatie te kunnen leveren. Toch is er een verschil; meer mantelzorgers dan in 2019 geven aan dat dit ook buiten de vakantieperiodes speelt. Voor de zorgsoorten begeleiding en hulp bij het huishouden blijkt min of meer hetzelfde en worden ook de uren tijdelijk teruggeschoefd.

Waar mantelzorgers van een naaste die thuiszorg ontvangt de boodschap krijgen dat er minder professionele zorg kan worden gegeven, krijgt een derde van de mantelzorgers met een naaste in een zorginstelling de vraag gesteld of zij kunnen komen inspringen. Dikwijls niet alleen voor de zomerperiode, maar voor langere tijd. Van de mantelzorgers die een dergelijke oproep hebben gekregen, helpt 37% al mee in het verpleeghuis en bijna de helft (48%) is van plan dit te gaan doen.

Bijna de helft verwacht minder verpleging en verzorging komende zomerperiode

De mantelzorgers van een naaste die verpleging en verzorging ontvangt in de thuissituatie, verwachten minder zorg de komende zomerperiode. Dat geeft 44% van de respondenten aan, van wie 16% aangeeft dat dat al is medegedeeld en 28% vermoedt dat er minder zorg beschikbaar zal zijn. Een bijna net zo grote groep (42%) geeft aan te verwachten dat evenveel zorg als gewoonlijk zal worden geleverd en 16% weet het niet.

In verleden ook minder zorg

De helft van de respondenten heeft geen ervaring met minder verpleging en verzorging dan normaal vanwege personeelstekort tegen 41% die dat wel heeft. Een kleine groep weet dat niet (meer). Vooral in de zomerperiode is er in het verleden minder zorg gegeven (72%), maar ook buiten de vakantieperiodes om hebben veel mantelzorgers ervaring met minder verpleging en verzorging (54%). Meerdere antwoorden waren op deze vraag mogelijk.

In welke periode werd in het verleden minder verpleging en verzorging geleverd vanwege personeelstekort?

N=252

Van de groep mantelzorgers die nu vermoeden of al zeker weten minder verpleging of verzorging te krijgen, heeft zelfs 73% in het verleden ook ervaring met minder zorg. Het tekort aan zorg is destijds opgelost doordat de mantelzorger (een deel van) de zorg heeft opgevangen (83%), dat het netwerk meer is gaan doen (17%) of dat particuliere zorg is ingekocht (2%). Ook zegt 4% dat er een andere oplossing is gevonden. Meerdere antwoorden waren mogelijk. Bij 6% van de mantelzorgers is de weggefallen zorg in zijn geheel niet opgevangen.

Meer wisselingen in tijden en zorgmedewerkers

De impact voor de zorgvrager van minder verpleging en verzorging gedurende de vakantieperiode wordt vooral gezien in meer wisselingen in thuiszorgmedewerkers (43%) en meer wisselingen in de tijden waarop iemand langskomt (41%). Daarnaast verwacht 38% minder was- en douchebeurten en 24% minder hulp bij het aan- en uitkleden. Minder hulp of toezicht bij het eten alsmede minder toezicht op medicijngebruik verwacht men bij 19% van de hulpvragers.

Wat betekent minder verpleging en verzorging voor degene voor wie u zorg?

N=109

Enkele citaten die bij "anders" zijn ingevuld:

Vaak onbekende invalkrachten (uitzendburo) die onbekend zijn de afasie (spraakstoornis) van de zorgontvanger. Geeft grote communicatieproblemen tijdens het zorgverlenen.

Begeleiding teruggeschroefd van 4 ochtenden naar 1x per 2 weken 1 ochtend

Voor mensen met b.v. autisme hebben routine nodig, structuur en dus vast begeleiding. Dit is soms zoeken in de zomermaanden.

Mantelzorgvervoelt zich verplicht meer te doen

Het minder ontvangen van verpleging en verzorging heeft uiteraard gevolgen voor de zorgvrager. Maar wat is de impact voor de mantelzorgvervoelt? Die voorziet dat hij of zij zelf meer zal moeten doen (87%) en dat daarbij de ongerustheid over hoe het gaat met de zorgvrager toeneemt (45%). Voor 26% betekent het ook dat de mantelzorgvervoelt zelf niet op vakantie kan, waarbij als kanttkening kan worden gezet dat een substantieel deel van de mantelzorgvervoelt überhaupt geen vakantieplannen heeft vanwege de zorg voor hun naaste. Geen enkele mantelzorgvervoelt geeft aan dat minder verpleging en verzorging voor hun naaste geen gevolgen voor henzelf heeft.

Betekenis minder verpleging en verzorging voor mantelzorgvervoelt

N=109

Mantelzorgvervoelt van naasten die zelfstandig wonen, ervaren meer gevoelens van ongerustheid in vergelijking met anders wonenden. Van hen geeft 68% aan zich meer ongerust te maken.

Enkele citaten die bij "anders" zijn ingevuld:

Dat ik denk dat mijn naaste sneller achteruitgaat

Dat ik weinig ruimte heb om zelf iets te doen

Dat zorgvrager vaker een beroep op mij doet als dat goed is voor mijn eigen gezondheid en dat nee zeggen bijzonder lastig is/word wanneer er geen alternatief is. Overbelasting is aan de orde. Relatie tussen mij en zorgvrager veranderd. Het contact met de zorgvrager word inmiddels ervaren als een verplichting. Mogelijk dat wanneer zorgtaken/vragen in de toekomst zullen toenemen er een moment komt dat ik afstand neem/moet nemen, van alles wat raakt aan mantelzorg voor zorgvrager, voor waarborgen eigen gezondheid.

Minder zorg buiten vakantieperiode toegenomen

In juni 2019 is onder het Nationaal Mantelzorgpanel ook uitgevraagd of er minder verpleging en verzorging zou zijn in de vakantieperiode. De uitkomsten van beide metingen laten geen grote veranderingen zien, op een paar uitzonderingen na. Zo geeft in de meest recente meting een hoger percentage mantelzorgvervoelt (65%) aan dat er ook buiten de vakantieperiode minder zorg wordt

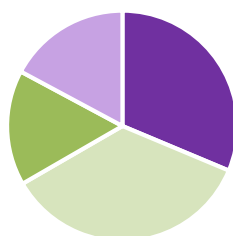
geleverd tegen 48% in 2019. Daarentegen is het percentage dat meer wisselingen in thuiszorgmedewerkers als in tijden waarop men langs komt gedaald van 66% naar 42%. Een verklaring hiervoor is dat wisselende zorgmedewerkers en - tijden waarop men langs komt bijna de norm is geworden en niet meer een gevolg is van schaarste aan zorgpersoneel in de vakantieperiode.

Merendeel hulp bij huishouden en begeleiding verminderd

Een deel van de respondenten ontvangt naast verzorging en verpleging ook andere soorten zorg en ondersteuning vanuit een thuiszorgorganisatie. Van hen verwacht slechts een op de drie dat de komende vakantieperiode geen invloed heeft op het aantal uren hulp bij huishouden of begeleiding dat hun zorgvrager ontvangt. Bij 51% is dit wel het geval; als vermoeden dat er hulp bij huishouden of begeleiding wordt geleverd (35%) of reeds aangekondigd door de zorgorganisatie (16%). Dat betekent dat hulp bij het huishouden en/of begeleiding (nog) meer lijkt uit te vallen gedurende de komende zomerperiode in vergelijking met verpleging en verzorging.

Minder hulp bij huishouden en/of begeleiding

N=249

■ Nee ■ Ik vermoed van wel ■ Ja, dat is al aangekondigd ■ Weet ik niet

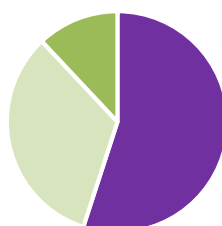
In grote lijnen heeft minder begeleiding en hulp bij het huishouden hetzelfde effect op de mantelzorgers als minder verpleging en verzorging voor de naaste.

Een derde zorginstellingen vragen hulp van mantelzorgers

Aan een derde van de mantelzorgers die zorgen voor een naaste in een zorginstelling, instelling voor beschermd wonen of Thomashuis is een oproep gedaan om te helpen met de zorg.

Oproep gedaan aan mantelzorgers van bewoners zorginstelling te helpen met de zorg?

N=84

■ Nee ■ Ja ■ Weet ik niet

Meestal (71%) betrof dit niet een oproep uitsluitend voor gedurende de zomerperiode, maar voor langere tijd. Bijna alle mantelzorgers geven gehoor aan de oproep. Maar liefst 37% geeft aan reeds te helpen met de zorg voor de naaste binnen de instelling en 48% is van plan dit te gaan doen.

Tot slot

Tot slot was er de mogelijkheid om nog iets te zeggen over de personeelstekorten in de thuiszorg en de gevolgen ervan voor de zorgvrager en/of de mantelzorger. Over het algemeen is er waardering voor de thuiszorgmedewerkers. Die doen hun best en roeien met de riemen die ze hebben. Onbegrip is er over de beloning van de zorgkrachten. Veelvuldig wordt genoemd dat de vaste krachten meer loon verdienen, maar tegelijkertijd wordt over zzp-ers weinig lovend gesproken. "Ze vullen de gaten op maar zijn slecht ingewerkt" en "ze kennen de bewoners niet, mogen niet in het systeem en lezen geen zorgplannen en rapportages" terwijl zzp-ers een hoger uurloon ontvangen dan het vaste zorgpersoneel. Ook het automatisme dat "de mantelzorger het dan maar moet opvangen" valt bij meerdere mantelzorgers verkeerd. De huidige tekorten in de zorg maken dat veel mantelzorgers het nu al moeilijk vinden de juiste zorg te krijgen voor hun naaste en maken zich grote zorgen over de toekomst.

Enkele citaten uit de opmerkingen die men nog kwijt wilde:

*Het is zorgelijk dat een stagiaire verantwoordelijke diensten draait.
Ook worden diensten geschraapt.*

*Door tekorten en veel wisselingen in personeel wordt er behoorlijk
extra alertheid bij de mantelzorger neergelegd.*

*Terug naar de liefde voor de mens. Vind een robot om al het
bureaucratische werk te doen. Dan zijn de handen vrij voor zorg,
ondersteuning of wat voor hulp dan ook.*

Achtergrond respondenten

Aan dit onderzoek deden 488 respondenten mee in de periode van 19 juni tot 27 juni. De respondenten zijn vrijwel allemaal (zeer) langdurig en intensief zorgende mantelzorgers. Van alle respondenten zegt 52% te zorgen voor een inwonend gezinslid, 23% voor iemand die zelfstandig elders woont en 18% van de zorgvrager is woonachtig in een zorginstelling. Daarnaast is 6% momenteel ex-mantelzorger en 2% geeft aan dat de zorgvrager in een andere woonvorm dan bovengenoemde verblijft.

Nationaal Mantelzorgpanel

Met het Nationaal Mantelzorgpanel peilt MantelzorgNL periodiek de behoeften en meningen van mantelzorgers over actuele onderwerpen die met mantelzorg te maken hebben. Momenteel telt het NMP ongeveer 1150 panelleden. De resultaten worden gebruikt om actuele vraagstukken in kaart te brengen waarmee de belangen van mantelzorgers worden behartigd. Zie voor meer informatie: www.mantelzorg.nl/resultaten